

Warszawa, 25/06/2008r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

dr Janusz KOCHANOWSKI

RPO-573306-VI/07/KP

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pani
Jolanta Fedak
Minister Pracy i Polityki Społecznej
Warszawa

Wielce Szanowna Pani Minister

Pragnę zwrócić uwagę Pani Minister na trudności w wykonywaniu badań psychologicznych kierowców, instruktorów nauki jazdy oraz egzaminatorów wynikające z braku powołania organów samorządu zawodowego psychologów, jak również braku rozporządzenia wykonawczego określającego warunki, tryb i czas odbywania podyplomowego stażu zawodowego psychologów.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęły skargi od osób, które ukończyły studia uzyskując dyplom magistra psychologii, ale nie uzyskały wpisu na listę psychologów uprawnionych do wykonywania badań psychologicznych kierowców, wskutek braku możliwości uzyskania poświadczenia kompetencji zawodowych. Osoby te nie zostały wpisane na listę psychologów przez Radę Regionalnej Izby Psychologów z powodu niepowołania organów samorządu zawodowego psychologów.

W myśl art. 7 obowiązującej od 1 stycznia 2006 r. ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz.U. z 2001 r., Nr. 73, poz. 763 ze zm.) prawo wykonywania zawodu psychologa powstaje z chwilą dokonania wpisu na listę psychologów Regionalnej Izby Psychologów. Zgodnie z art. 8 ust. 1 na listę psychologów wpisuje się osobę, która łącznie spełnia następujące warunki:

- 1) uzyskała w polskiej uczelni dyplom magistra psychologii lub uzyskała za granicą wykształcenie uznane za równorzędne w Rzeczypospolitej Polskiej,

- 2) posiada pełną zdolność do czynności prawnych,
- 3) włada językiem polskim w mowie i piśmie w zakresie koniecznym do wykonywania zawodu psychologa,
- 4) odbyła podyplomowy staż zawodowy, pod merytorycznym nadzorem psychologa posiadającego prawo wykonywania zawodu, który ponosi odpowiedzialność za czynności zawodowe wykonywane przez psychologa-stażystę.

Wpisu na listę psychologów dokonuje Rada Regionalnej Izby Psychologów na wniosek zainteresowanego. Listę prowadzi Rada Regionalnej Izby Psychologów właściwa dla miejsca jego zamieszkania. Podstawą wpisu jest uchwała Rady Regionalnej Izby Psychologów (art. 8 ust. 3). Wpis na listę psychologów-stażystów następuje na wniosek zainteresowanego, po spełnieniu warunków określonych w ust. 1 pkt 1-3 i podjęciu podyplomowego stażu zawodowego, w trybie określonym w ust. 3.

Brak możliwości dokonania wpisu na listę psychologów może skutkować niemożnością przeprowadzania badań kierowców, instruktorów i egzaminatorów prawa jazdy przez osoby pragnące uzyskać uprawnienia do wykonywania badań psychologicznych w zakresie psychologii transportu.

W myśl § 5. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z 1 kwietnia 2005r. w sprawie badań psychologicznych kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami oraz wykonujących pracę na stanowisku kierowcy (Dz.U. z 2005r., Nr 69, poz. 622 ze zm.) marszałek województwa potwierdza uzyskanie przez psychologa uprawnień do wykonywania badań, wydając - na podstawie art. 124a ust. 10 pkt 1 ustawy Prawo o ruchu drogowym - zaświadczenie o wpisie do ewidencji psychologów uprawnionych do wykonywania badań, według wzoru określonego w załączniku nr 10 do rozporządzenia.

Zgodnie z art. 33 ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów, organami samorządu są Krajowy Zjazd Psychologów, Krajowa Rada Psychologów, Krajowa Komisja Rewizyjna, Krajowa Komisja Dyscyplinarna, Krajowy Rzecznik Odpowiedzialności Zawodowej, Regionalny Zjazd Psychologów, Regionalna Rada Psychologów, Regionalna Komisja Rewizyjna, Regionalna Komisja Dyscyplinarna i Regionalny Rzecznik Odpowiedzialności Zawodowej. Zadaniem samorządu psychologów jest między innymi (art. 33 ust. 1 pkt. 1-4):

- 1) dbałość o przestrzeganie standardów wykonywania zawodu psychologa,

- 2) nadzór nad przestrzeganiem zasad etyki zawodowej psychologa,
- 3) ochrona prawna metod i narzędzi psychologicznych,
- 4) reprezentowanie zawodu psychologa i ochrona jego interesów.

Ustawowo określone zadania organy samorządu psychologów wykonują w szczególności przez:

- 1) prowadzenie list psychologów i psychologów-stażystów,
- 2) stwierdzenie prawa wykonywania zawodu psychologa,
- 3) określenie zasad odbywania podyplomowego stażu zawodowego,
- 4) prowadzenie rejestru prywatnych praktyk psychologicznych,
- 5) określanie standardów i programów kształcenia podyplomowego psychologów oraz opiniowanie zasad i warunków uzyskiwania specjalizacji zawodowej,
- 6) prowadzenie wykazu chronionych metod psychologicznych,
- 7) występowanie w obronie indywidualnych i zbiorowych interesów członków samorządu psychologów,
- 8) kontrole warunków wykonywania zawodu.

Ponieważ organy samorządu zawodowego psychologów w niektórych województwach nie zostały powołane oraz z uwagi na niemożność odbycia przez psychologa dyplomowanego stażu zawodowego (art. 8 ust. 1 pkt 4 ustawy) - w myśl obowiązujących przepisów - uzyskanie przez psychologa wpisu na listę psychologów w tych województwach nie jest możliwe.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w tego typu sprawach wpłynęło kilka skarg. W jednej z nich skarżący domagał się od Marszałka Województwa Śląskiego podjęcia decyzji, iż spełnia on wszystkie wymienione w przepisach przesłanki do uznania jego prawa do wykonywania zawodu psychologa. W odpowiedzi został poinformowany, iż marszałek województwa śląskiego nie jest uprawniony do podjęcia takiej decyzji, co oznacza, iż nie może on dokonać wpisu do ewidencji psychologów uprawnionych do wykonywania badań psychologicznych osób kierujących pojazdami. W szczególności z obowiązujących przepisów nie wynika, aby marszałek województwa, do czasu powołania regionalnych izb psychologów, był uprawniony do podjęcia decyzji, że dana osoba spełnia wszystkie wymienione w przepisach przesłanki do uznania jej prawa do wykonywania zawodu psychologa.

Jednocześnie skarżący został powiadomiony przez Marszałka Województwa Śląskiego, iż problem zostanie przedstawiony na Konwencie Marszałków oraz zostanie skierowane w tej sprawie zapytanie do marszałków innych województw. Na posiedzenie Konwentu Marszałków zaproszony został przedstawiciel Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, ale z ważnych względów w posiedzeniu nie mógł uczestniczyć. Ostatecznie Marszałka Województwa Śląskiego wyjaśnił, iż: „problem istniejącej sytuacji prawnej, szczególnie brak wykładni określającej dokumentowanie prawa do wykonywania zawodu psychologa, uniemożliwiający dokonywanie wpisów do ewidencji marszałka, nie został omówiony na Konwencie Marszałków”.

W celu uzyskania informacji o realizacji wpisów do ewidencji psychologów w innych województwach, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego wystosował zapytanie do innych województw z prośbą o przekazanie wyjaśnień czy pomimo niemożności dokumentowania prawa do wykonywania zawodu psychologa marszałkowie dokonują wpisów do ewidencji psychologów. Następnie Marszałek Województwa Śląskiego poinformował Rzecznika, iż: „z nadesłanych odpowiedzi wynika, iż w większości województw wpisy do ewidencji marszałka są dokonywane na bieżąco. Wyjątkiem były jedynie województwa małopolskie i pomorskie, w których na podstawie pisma z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, znak: DDP-VI-041-180-HL/07, podjęto decyzję o dokonywaniu wpisów od grudnia 2007 r.”.

Zapytanie do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w opisanej sprawie skierował także wnioskodawca, który następnie złożył skargę do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Dyrektor Departamentu Dialogu i Partnerstwa Społecznego, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, w odpowiedzi z dnia 10 grudnia 2007 r. (DDP-VI-041-188-HL/07), wyjaśnił, iż zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 8 czerwca 2001r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów, regulującej wykonywanie zawodu psychologa, od 1 stycznia 2006 r. prawo wykonywania zawodu psychologa powstaje z chwilą dokonania wpisu na listę psychologów Regionalnej Izby Psychologów. Ponadto poinformował, iż: „z uwagi na fakt, że organy samorządu zawodowego psychologów nie zostały dotychczas powołane oraz niemożność odbycia przez psychologa podyplomowego stażu zawodowego (zgodnie z art. 8 ust. 1 pkt 4 ustawy) uzyskanie przez psychologa wpisu na listę psychologów, a tym samym uzyskanie prawa wykonywania zawodu psychologa jest niemożliwe. W związku z tym warunek, o którym mowa w art. 124a ust. 9 ustawy z dnia 20 czerwca 1997r. Prawo o ruchu drogowym nie może zostać spełniony”. Jednocześnie

przedstawił opinię, iż: „mając na uwadze konieczność zapewnienia ciągłości badań psychologicznych kierowców, zdaniem Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej należałoby przyjąć, że osobami uprawnionymi do wspomnianych badań są osoby spełniające warunki, o których mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1-3 ustawy z dnia 8 czerwca 2001r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów”.

Opisana sytuacja budzi niepokój Rzecznika. W niektórych województwach samorząd zawodowy psychologów nie powołał organów uprawnionych ustawowo do poświadczania kompetencji zawodowych psychologów, natomiast marszałkowie - aby zapewnić ciągłość badań psychologicznych kierowców - na listy psychologów uprawnionych do wykonywania badań psychologicznych kierowców wpisują osoby, co do których kwalifikacji, samorząd zawodowy psychologów nie mógł wydać merytorycznej opinii.

Niepowołanie organów samorządu zawodowego psychologów uniemożliwia nie tylko przeprowadzanie badań psychologicznych kierowców. Od wyniku badań psychologicznych ustawodawca uzależnił także wykonywanie zawodu przez instruktorów i egzaminatorów nauki jazdy. Instruktor podlega kontrolnym badaniom lekarskim i badaniom psychologicznym (art. 105 - 105 ustawy Prawo o ruchu drogowym), a starosta skreśla instruktora z ewidencji, jeśli instruktor nie przedstawił orzeczenia lekarskiego o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem lub orzeczenia psychologicznego o braku przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdem (art. 107 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo o ruchu drogowym). Podobne warunki wykonywania zawodu dotyczą egzaminatorów (art. 110 ust. 1 pkt 4, art. 111 ust. 1 i ust. 3, art. 113 ust. 1 pkt. 3, art. 124 ust. 1 pkt 1-6, art. 124 ust. 2 ustawy Prawo o ruchu drogowym).

Niewątpliwie należy zapewnić ciągłość badań psychologicznych kierowców, instruktorów, egzaminatorów z drugiej strony - w myśl obowiązujących przepisów - badania psychologiczne powinny przeprowadzać osoby nie tylko posiadające wykształcenie psychologiczne, ale także spełniające inne wymogi wskazane w przepisach, dające rękojmię do prawidłowego, rzetelnego wykonywania badań psychologicznych. Trudności w stosowaniu obowiązujących przepisów prawa nie mogą prowadzić do jego swobodnego interpretowania, niezgodnego z intencjami ustawodawcy. Obowiązujące przepisy nie zawierają zwrotów niedookreślonych, które przesuwają obowiązek konkretyzacji normy prawnej na etap stosowania prawa, dając jednocześnie organom je stosującym pewną swobodę decyzyjną. Należy zwrócić uwagę na wprowadzone przez ustawodawcę przepisy

karne, w myśl których „osoba, która świadczy usługi psychologiczne, nie mając prawa wykonywania zawodu psychologa, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny” (art. 61 ust. 1 ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów”.

Rzecznik na podstawie przedstawionych informacji nie może wykluczyć, iż tylko w niektórych województwach organy regionalne samorządu psychologów nie zostały do dnia dzisiejszego powołane. Niepokój Rzecznika budzą jednak wyjaśnienia przekazane przez Marszałka Województwa Śląskiego w związku z opiniami przedstawionymi przez Departament Dialogu i Partnerstwa Społecznego Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Powyższe uwagi przekazuję Pani Minister stosownie do art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001r., Nr 14, poz. 147 ze zm.) z prośbą o zajęcie stanowiska w omawianym zakresie, a w szczególności w kwestii zapewnienia ciągłości wykonywania badań psychologicznych kierowców, instruktorów i egzaminatorów nauki jazdy zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski